

Отже, у процесі дослідження здійснено порівняльний аналіз історичних умов виникнення і становлення жанрів європейського панегірика й арабського мадха, особливостей використання поетичних засобів різними авторами, які жили у різні історичні епохи. Між згадуваними жанрами є багато спільного. Тематика творів – прославляння правителів держав, полководців, міністрів славетних державних діячів; оспівування краси великих міст, природи країни; звеличування народу, воїнів, які отримали перемогу над ворогом, при чому називались реальні події та імена. Структура європейського панегірика і мадха досить чітка, включає вступ (до кого звертається автор), основна частина (розгорнута характеристика героя) та заключна частина, у якій автор прославляє себе як поета, свою діяльність та висміює недругів.

Арабські поети суворо дотримувалися традицій написання творів даного жанру, яка сягала далекого минулого – часів арабів-кочовиків; європейський панегірик, у свою чергу, не визнавав ніяких чітких канонів.

Часто ми зустрічаємо у панегіриках Стародавньої Греції та Риму не чітко визначений вірш, як у арабських поетів, а лише панегіричні мотиви, вплетені у певний сюжет, який може бути навіть описом природи чи життя селян. Європейські поети створювали великі поеми, у яких чітко просліджуються панегіричні мотиви – про-

славляння імператорів, полководців, героїчні подвиги народу; завжди описували небесну красу та божественне походження імператорів.

У жанрі мадха арабські поети, відповідно до усталених традицій, не оспівували фізичні характеристики та походження особи, яку звеличували.

Отже, жанр панегірика в арабській та європейській літературах мають багато спільного, а різниця у їх написанні залежала від існуючих традицій, суспільного положення поета та від вимог суспільної свідомості.

1. Аверинцев С. С. Риторика как подход к обобщению действительности // Поэтика древнегреческой литературы. М., 1981; 2. 'Аскары, ал-Диван ал-ма'ани. Т. 1–2. Каир, 1933; 3. 'Аскары, ал-. Китаб ас-сина'атан. 2-е изд. Каир, 1971; 4. Бади'и, ал-. Ас-Субх ал-мунабб'и 'ан хайсиййат ал-Мутанабб'и. Каир, 1963; 5. Куделин А. Б. Классическая арабо-испанская поэзия (конец X — середина XII в.). М., 1973; 6. Куделин А. Б. Средневековая арабская поэтика (вторая половина VIII–XI век). М., 1983; 7. Пашенко В.І., Пашенко Н.І. Антична література. К; Либідь 2004; 8. Тронский И.М. История античной литературы М; Высшая школа 1983г; 9. Фильштинский И. М. История арабской литературы. V – начало X века. М., 1985; 10. Шидфар Б. Я. Образная система арабской классической литературы (VI—XII вв.). М., 1974; 11. Blachère R. La vie et l'oeuvre du poète-épistolier andalou Ibn Darrag al-Qastalli// Hespéris. T. XVI (1933). P., 99—121; 12. Blachère R. Un Poète du IVe siècle de l'Hégire (X siècle de J.-C.): Abou t-Tayyib al-Motanabbi (Essai d'Histoire littéraire). P., 1935.

Надійшла до редколегії 02.06.10

О. Козоріз, асист., М. Завістовська, студ.

ОСОБЛИВОСТІ САТИРИЧНОГО ЗМАЛЮВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ДІЙНОСТІ У РОМАНІ ЛАО ШЕ "ЗАПИСКИ ПРО КОТЯЧЕ МІСТО"

У статті проаналізовано особливості сатиричного змалювання художньої дійсності та літературні прийоми, які Лао Ше використовує у своєму романі "Записки про Котяче місто". Також розглядається вплив європейської літератури на формування творчої манери письменника.

В статье проанализированы особенности сатирического изображения художественной действительности и литературные приёмы, которые Лао Шэ использует в своём романе "Записки о Кошачьем городе". Также рассматривается влияние европейской литературы на формирование творческой манеры писателя.

In the article there have been analyzed special satirical means of describing reality and literary techniques used by Lao She in his novel "Notes on Cat City". Also, great attention is devoted to the influence of European literature to formation of the writer's creation manner.

Художня література – це один із засобів пізнання людини, потужний інструмент впливу на дійсність. Твір, написаний геніальним письменником, відіграє величезну суспільно-політичну, виховну і пізнавальну роль, оскільки віддзеркалює життя в усіх його виявах, формує розум людини, її волю і психіку, її почуття і характер, формує світогляд. На думку Стендаля, художня творчість існує для того, щоб служити народові [8, с.496]. Поки існуюватиме особистість, яка творить, працює, просто живе згідно зі своїм власним розумінням, помиляючись або здійснюючи героїчні вчинки, матиме власні, притаманні саме їй звички, доти письменнику буде про що писати.

Літературна творчість – це складний процес, адже письменник узагальнює різні життєві ситуації, продумує образи і при цьому демонструє своє особисте ставлення до подій чи явищ. Особливу роль у цьому процесі відведено письменникам-сатирикам, які не можуть бути людьми байдужими, бо надто гостро сприймають дійсність. Їх покликання – викривати і засуджувати зло, як би воно не маскувалося, а така діяльність вимагає мужності, сили думки, розвинутого почуття справедливості. Зазвичай вони обирають для змалювання життя сатиру як специфічний засіб художнього відображення дійсності, який розкриває її як щось неправильне та недолуге за допомогою сарказму, іронії, гротеску, алегорії, гіперболи, пародії; як особливо гостру і дошкульну форму комедійної, тобто емоційно-естетичної критики [11, с.307]. Специфіка сатири в тому, що вона розкриває негативні або ганебні явища, здійснюючи це засо-

бами особливого комічного закону, де обурення становить єдність із комічним викриттям, а те, що викривають, показується як нормальне, щоб потім виявити через смішне, що ця норма – тільки видимість, за якою ховається зло [6, с.370].

Особливо бурхливий розвиток сатири у європейській літературі припадає на XVIII–XX ст. Саме в цей період з'являються такі визначні майстри сатиричної літератури, як Рабле, Свифт, Салтиков-Шчедрін, Франс, Булгаков та ін. Саме ці письменники з притаманними їм індивідуальними особливостями створювали тип суспільно-політичної сатири, в якій заперечували соціальну дійсність своєї епохи.

Китайська література також має своїх представників у сатиричному жанрі. Перші твори викривального характеру починають завлятися ще за епохи Тан, особливої популярності набувають памфлети й афоризми. Однією з перших сатиричних спроб можна вважати новелу Шень Цзіцзі "Чарівна подушка", де розвивається даоський мотив "віщого сну", відомий з життя монаха Люй Дунбіня. Головна ідея – це відмова від гонитви за почесними і багатством, від служби імператору, тобто від усіх засад успіху у тогочасному китайському суспільстві. З проповіддю даоських поглядів тут поєднується розвінчання принципу кар'єризму конфуціанців. На тому ж мотиві "сну" будується і новела Лі Гунцзо "Правитель Наньке" – пародія на двір імператора.

Інший вид прози – афоризм – відомий за "Зібранням" Лі Шан-ін, який створив сотні афоризмів, лаконізмом і відточеністю схожих на прислів'я, а гумором – на анекдот.

Першим значним твором китайської літератури в жанрі реалістичної соціальної сатири прийнято вважати "Неофіційну історію конфуціанців" – китайський роман, написаний У Цзінцзи. Книга описує повсякденне життя освіченого класу: випадкові заробітки, зіткнення з представниками різних соціальних верств, заплутані сімейні зв'язки, корумпованість чиновників, події на державних іспитах. Дія роману з цензурних міркувань формально віднесена до епохи правління останньої національної династії Мін і охоплює період з 1487 по 1595 роки, але фактично в романі відображений час самого У Цзінцзи – державне життя епохи Цін [10]. Літературознавці визначали "аморфність" сюжетної лінії "Неофіційної історії конфуціанців", адже лінійний причинно-наслідковий зв'язок подій у творі майже відсутній, епізоди розміщені поруч ніби випадково, а кожен розділ фокусує увагу читача на якомусь одному персонажі або одній соціальній групі, які у наступному розділі відступають на задній план або взагалі сходять зі сцени.

Таким чином, китайська сатирична традиція була сформована вже давно. У глибинах китайського народу іронія і сатира існували як спосіб оцінки життєвих реалій, прикрих за своєю суттю, але таких, які б не призвели до занадто сильного покарання за висловлену щодо них іронію. Проте китайські письменники-сатирики і їхня творчість залишилися невідомими для світової літератури, адже їхня сатира занадто сильно відрізнявся від європейського розуміння цього поняття.

Перша декада ХХ ст. для Китаю є надзвичайно складним періодом змін та перетворень. Ці зміни відбувалися в усіх галузях життя: у політиці країни починається переворот, запроваджуються реформи, які кардинально впливають на націю, формуючи інший світогляд. Китай намагається відійти від традиційного суспільного устрою та застарілих переконань. Кардинальні перетворення відбуваються й у культурі. Тогочасна китайська література демонструє революційні ідеї, адже саме в цей час на неї починають впливати західні літературні зразки. На хвилі цих змін з'являється ціла плеяда письменників, що визначили обличчя нової китайської літератури і зробили значний внесок у скарбницю світової літератури [13, с.82-83].

Лао Ше серед них є однією з найяскравіших постатей, адже його творчості притаманний особливий свіжий індивідуальний стиль, не схожий на роботи його співвітчизників. Письменник дотримувався своїх стійких поглядів на життя, мав певне відсторонення від палких політичних подій, принципово не брав участі у численних політичних партіях й організаціях, не підтримував жодних літературних угруповань, що діяли у той час на території Китаю. Також він довго прожив в Європі, що й вплинуло на його роботи [12, с.102].

1933 р. Лао Ше створює роман "Записки про Котяче місто", який і досі читається так, ніби його написав наш сучасник. Написанню книги передувало розчарування автора воєнними та політичними невдачами країни [14, с.60-61]. Письменник у своїй роботі відображає дійсність, розкриваючи її як щось нереальне та неправдиве. Він бажає продемонструвати суспільству дійсний стан речей. Для цього автор обирає сатиру як найкращий засіб суспільної боротьби, детально і правдиво відтворює свої враження від предмета, грає роль добре відполірованого скла, що відображає дійсність. Лао Ше у "Записках про Котяче місто" надав китайській сатири принципово нового вигляду, його сатира зовсім не китайського типу. На його твір вплинула західна літературна сатирична традиція, де дійсність зображується алегорично, через відтворення людських характерів та взаємин в образах тварин, предметів, явищ природи та

фантазмагорично, через фантастичні уявлення, нереальність, дивні відіння, а до цих засобів найчастіше зверталися європейські письменники.

Чудові приклади фантазмагорії ми бачимо у Гофмана, який у своїх казках поєднував реальність з найнеймовірнішою фантазією, та дивний витвір уяви Льюїса Керролла, який створив роман "Аліса в країні чудес", де описав вигаданий світ, населений його фантастичними образами та вдихнув у них життя.

Російський письменник Салтиков-Щедрін обрав інший спосіб дослідження дійсності. Він написав цикл казок, у яких нищівно критикував правлячі кола, аналізував поведінку та психологію представників усіх верств російського суспільства, розмірковував над питаннями моралі й моральності. У "Казках", більшість з яких написано з 1883 по 1886 рік, глибокий розвиток отримав алегоричний прийом зближення людських рис з рисами тварин. Так чи інакше, всі "Казки" описували "порядок речей", який панував у державі та суспільстві. Постійним прийомом у сатири Салтикова-Щедріна є гротеск, основною соціально-політичною мішенню якого було самодержавство та існуюча реальність, в якій давано була втрачена етична норма [7, с.9-10].

Згадуючи про письменників-сатириків, які залишили яскравий слід у світовому літературному процесі, не можна обійти увагою Михайла Булгакова, який був одним з перших, хто описав потворність "нового життя", контрасти, характерні для постреволюційної країни. Його сатиричні твори "Пригоди Чичикова", "Дияволиада", "Собаче серце" народжені фантазією і реальною дійсністю. Письменник показав себе блискучим послідовником Гоголя і Салтикова-Щедріна, але об'єкт сатири Булгакова – соціальна політика та соціальна психологія. Перша частина всесвітньо відомого роману "Майстер і Маргарита" – це сатирична фантазмагорія. Твір майже реалістичний, незважаючи на те, що фантастика тут починається з перших же сторінок – з появи диявола в Москві і схрещення епох, розділених двома тисячоліттями.

"Острів пінгвінів" Анатолія Франса – ще один з найцікавіших зразків європейської сатиричної літератури початку ХХ ст., адже є витонченою пародією на французьку історію. В "Острові пінгвінів" короткозорий абат Маель помилково прийняв пінгвінів за людей і охрестив їх, що створило купу проблем на небесах і на землі. У притаманній саме йому сатиричній манері Франс описує виникнення приватної власності і держави, появу першої королівської династії, середньовіччя і Відродження, розкриває недосконалість людської природи, моральне падіння та потворність суспільного життя, але у свою критику він вносить особливу філософську споглядальність і безтурботність, зігіриту почуттям любові до слабкості людства.

Особливо часто "Записки про Котяче місто" порівнюють саме з "Островом пінгвінів", адже в обох творах автори, користуючись такими методами як алегорія, фантазмагорія та гротеск, через детальний опис життя вигаданих народів та фантазмагоричних суспільств зображують недоліки й вад реальних народів і суспільств, звертаються до їхньої історії.

Використовуючи західні концепції змалювання художньої дійсності, Лао Ше створив новаторський для китайської літератури твір, написаний у європейській манері, яка мала принципову відмінність від класичної китайської сатири. Безумовно, це є свідченням того, що на автора "Записок про Котяче місто" впливали найкращі зразки західних сатиричних творів.

Після повернення на батьківщину з Європи Лао Ше застав країну, яка конче потребувала перетворень. Відоме давнє китайське прокляття "Щоб ти жив у період

змін!" найбільш точно передавало стан речей. Письменник розумів всю небезпеку ситуації, яка склалася у Китаї в першій половині ХХ ст., адже розпочаті реформи внаслідок хибних дій тогочасного китайського уряду, зазвичай, не призводили до позитивних перетворень. Його бентежив такий стан речей, йому було болісно дивитися на наляканих та пасивних громадян.

Розчарувавшись у політичному та соціальному становищі країни, письменник створює твір-критику на тогочасне китайське суспільство – "Записки про котяче місто" [14, с.61]. Лао Ше хвилювала доля народу, тому він пристрасно шукав відповідь на питання "що робити?" У книзі "Старий віл, зламанний віз" у розділі про роботу над "Записками про Котяче місто" автор зізнався у тому, що у нього, як і у більшості сатириків, не було позитивних концепцій і пропозицій, і що він не підходив на роль ідейних керівників народу. Його любов до людей виразилась у тому, щоб "одним ударом" оголити вади суспільства, виявити їхнє коріння [5]. І незважаючи на те, що письменник вважав свій роман не надто вдалою спробою пробудити співвітчизників, саме у цьому завданні він досягнув поставленої мети, а його книга залишилася одним з найбільш величких та гуманістичних творів у китайському літературному процесі.

"Записки про Котяче місто" – єдиний роман у китайській літературі, який визначається як класичний зразок роману-антиутопії. Якщо утопію зазвичай пишуть у мирний час існування країни, то антиутопію – у період змін, який і переживав Китай на початку ХХ ст. В антиутопії зображаються вигадані суспільства, які в одному разі не можуть вважатися ідеальними, не захоплюють, а обурюють. Для таких творів характерний мотив застереження, їм властивий тверезий, раціональний погляд на утопічні ідеали, вони пов'язані з реальним життям, тому завжди будуються на гострому конфлікті, мають драматичний напружений сюжет, яскраві образи героїв. Антиутопії полемізують з утопічними ідеалами, використовують фантастику для критики справжнього світу, виявлення його нелогічності та абсурдності [6, с.29-30].

Соціальна сатира сконцентрована на зображенні подій з життя суспільства, тому змалювання індивідуальних рис персонажів тут обмежене, широко застосовується фантастичне припущення. Таким чином, у жанрах сатиричного роману, антиутопії або памфлету, протистояти один одному можуть філософські системи й суспільні ідеології. У таких творах найчастіше присутній герой-спостерігач, увага якого переміщається з предмета на предмет і формує сюжет, як правило, ілюзорний, майже казковий. Герой може відвідувати неіснуючі країни, щоб стороннім поглядом оглянути тамтешні умови життя і несподівано зрозуміти їх безглуздя. Чим універсальніші питання ставить у творі автор, тим фантастичнішими виявляються маршрути героя-спостерігача, який інколи вільно подорожує у просторі й часі [1, с.208-209].

"Записки про Котяче місто" – соціальна сатира, оскільки цей жанр якнайкраще допомагає письменнику шляхом висміювання та засудження створеного ним світу продемонструвати реальну небезпеку, яка може очікувати на його співвітчизників. Лао Ше у романі створив фантазмагоричний образ Котячої країни, яка переживає період занепаду. Розуміння тогочасного китайського суспільства письменник за допомогою художніх засобів та прийомів передав через образи людей-кішок, які живуть у Котячому місті на Марсі. Лао Ше зображає цілу низку образів, які демонструють моральну руйнацію китайської нації та її керівників.

Так яким же бачив тогочасне китайське суспільство Лао Ше?

Описуючи Котяче суспільство, автор, думки якого у творі озвучує Оповідач, ставить найголовніше питання, яке і розкриває суть "Записок про котяче місто": чи бути китайській нації як такої взагалі? Основною проблемою китайського народу і влади була відсутність потенції до розвитку, адже китайське суспільство надто погрузло у старому устрої, прихід нової влади нічого не змінив, найбільш характерними для китайської нації були конформізм та пристосуванство. І державний мужі, і правляча верхівка, і простий народ демонстрували повну нездатність мислити та знаходити нові способи й можливості для розвитку країни.

Культурне та освітнє життя Котячого міста повністю занедбане. Мешканців не хвилює нічого, крім розпусти і наживи, їм байдуже до моральних та духовних цінностей. "Занепад нашої системи освіти викликаний втратою людяності. Навіть на початку знайомства з новими науками вони знадобилися тільки для наживи, для створення якогось цінних дрібничок, а не для пізнання істин, які можна передати нащадкам. Такий погляд на освіту позбавив вихователів головного – обов'язку виховувати, розвивати в учня здатність до самостійного мислення" [4].

Опис культурного життя у творі – це віддзеркалення ситуації в реальному житті Китаю, системної відсталості освіти і політики, а також пристосованості всіх верств населення до такого стану речей. Неспокійна політична ситуація у країні змусила людей забути про свій культурний рівень, а це глибоко зачепило Лао Ше.

Кожен народ, кожна нація у різні періоди свого існування проходить певні етапи становлення. Не останнє місце у цьому становленні займає процес формування духовної культури громадян.

Повернувшись на батьківщину, Лао Ше споглядав картину духовного виродження й занепаду суспільства [14, с.61]. Думки письменника після повернення до Китаю найбільш точно передані у творі словами Оповідача, який описував перші враження від Котячого міста: "Тільки-но я побачив місто, як чомусь вирішив, що ця цивілізація повинна скоро загинути. Можна врятувати окрему людину, але не місто. Здається, ніби караючий перст долі нависає і над поганими, і над хорошими його мешканцями. Цей караючий перст я побачив і над галасливими та метушливими мешканцями Котячого міста – скоро від них залишиться лише порох і попіль!" [4].

Особливу роль у романі відведено іноземцям, адже вони є одночасно прокляттям та підтримкою Котячої країни. У соціально-економічному розвитку Китаю початку ХХ ст. вагому роль відігравали іноземні капіталовладення, без підтримки яких економіка зазнала б відчутних збитків. Ще у першій половині ХІХ ст. Китай сам міг забезпечувати себе всім необхідним і отримувати прибуток від торгівлі всередині країни, імпорт іноземних товарів був просто непотрібний, а діяльність іноземних торговців суворо регулювалась, а вже у другій половині цього століття іноземний капітал починає експансію, поступово проникаючи на китайський ринок за допомогою опіуму, продаж та популяризація якого врешті призвела до краху благополучної економічної ситуації [2, с.297-301]. Залежна від іноземців країна опинилася на межі загибелі.

Лао Ше болісно сприймає таку тотальну залежність від іноземного впливу і неспроможність керівників самостійно вести справи у власній країні. Це також знаходить відображення у творі: "На нашій планеті недоліки військової сили ніколи не були причиною ослаблення міжнародного авторитету. Головною причиною зазвичай стає втрата гідності і честі. З такою державою ніхто не бажає співпрацювати. Хоча на Марсі ще чимало слабких держав, вони не втратили повагу сусідів. Адже слабкість породжується різними причинами: географічне положен-

ня, стихійні лиха – все відіграє роль. Але жодна з цих держав не втратила власної гідності, – це залежить від самих мешканців" [4]. На думку Оповідача, найголовнішою причиною зневаги іноземців до мешканців Котячого міста є те, що Люди-кішки втратили свою честь та гідність. Плазування перед іншими було нормальним явищем для них. Хоч іноземці визнають і свою провину в ослабленні Котячої держави, та все ж більше відповідальності лежить на плечах її мешканців. Так і в Китаї у 20-30-х рр. XX ст., уряд країни займався і внутрішніми сварками, і йшов на поступки іноземним загарбанням, замість того щоб разом об'єднатися і протистояти ним.

У Котячій державі кожен аспект суспільного життя – культурний, політичний, економічний – є занедбаним, і автор в образі Оповідача знає головну причину такої ситуації: "Дурість – наша головна біда, тому що ми звичай наслідуюмо інших, робимо вигляд ніби все знаємо й розуміємо, а насправді не знаємо і не розуміємо нічого. Якщо погано організовані економіка, політика, освіта, армія можуть знищити державу, то масова дурість здатна знищити всю націю, бо дурнів просто зневажають. Захопивши нашу країну, ворог повністю знищить нас, і ніхто з сусідів не обуриться" [4].

Письменник прекрасно усвідомлював, яка загроза насувалась на Китай, та закликав своїх співвітчизників зрозуміти серйозність ситуації. Епізод нападу на Котяче місто та страта всіх його мешканців – це застереження для громадян країни і для її правлячої верхівки, притаманне антиутопічному творам. Лао Ше спонукав їх до активних дій. Він сподівався, що шляхом засудження і відображення потворного майбутнього суспільства розбудить його совість.

На Котяче місто чекав жадливий фінал – знищення міста і його мешканців: "У світі онімліла ще одна культура, яка більше ніколи не відродиться. Її останнім криком стала пісня свободі, яка була виконана запізно. Душа цієї культури може потрапити тільки у пекло, тому що саме її існування було чорною плямою на сторінці історії" [4].

Одного з найцікавіших образів твору – Оповідача – створено Лао Ше у кращих традиціях соціальної сатири. Оповідач – це китаєць, який висадився на Марсі та потрапив у невідому йому країну. Але, якщо ми поміркуємо над символікою, то розуміємо, що цей образ – сам автор, який відчувається у рідному Китаї, ніби прибулець. Він постійно перебуває у протиріччя із самим собою, балансує на межі, намагаючись не нав'язувати власну думку, а зайняти об'єктивну позицію дослідника нації і дати читачу можливість уявляти, думати та робити власні висновки. У "Записках про Котяче місто" автор намагається стати іноземним прибульцем, як Оповідач, який просто займається спогляданням подій, ніби спостерігає за розвитком якоїсь трагічної п'єси, але у чужій країні на Марсі щиро сподівається, що Котяче суспільство заради виживання усвідомить необхідність поступу до прогресу.

Лао Ше ніби бореться сам з собою, намагаючись віднайти власну особистість, адже після повернення з-за кордону він не впізнав свою країну, все здалося йому чужим, та незважаючи на це, він вболіває за Батьківщину, щиро бажає змін. Він спостерігає руйнацію китайської держави, намагається відкрити очі китайському народу, допомогти віднайти шлях, знайти вихід. Письменник шукає відповідь на питання "що робити?" у творі саме через те, що чітко усвідомлює необхідність змінити середовище, змінити життя, адже проблема полягає в тому, що суспільство творять люди, впливаючи та структуруючи його за власними уподобаннями. Людина творить суспільство, але сама сформована в його умовах. Глибинні зміни в людській свідомості не можна відкладати на потім. Необхідно формувати сус-

пільні цінності: патріотизм, свободу і відповідальність, повагу до закону, людську гідність і віру в свої сили [3].

У "Записках про котяче місто" чітко простежується, які саме проблеми китайського суспільства бентежили автора, що саме він вважав найбільш небезпечним і неприйнятним для цивілізованого соціуму, а саме: нездатність громадян мислити самостійно; плазування перед іноземцями та бездумне звеличення їх; розпуста; надання переваги насиллю як засобу вирішення проблем; пристосуванство; зрада лідерами інтересів народу; неосвіченість та невігластво; профанація культури, виховання, освіти, просвіти; розпродаж національного надбання за кордон; непотрібність науки владі; бюрократичний егоїзм; відчуження народу від політики, влади, культури; бездуховність, безідейність; втрата важливості праці у житті суспільства; надмірна довірливість, наївність народу.

Гуманістична творчість Лао Ше давно вже перетнула національні кордони і завоювала міжнародне визнання. Роль письменника у створенні сучасного китайського роману й оповідання надзвичайно велика – він належить до покоління художників, які слідом за Лу Сінем прокладали в китайській літературі нові шляхи, освоювали справді життєвий матеріал, опанували демократичні літературні форми. У його романах, повістях, оповіданнях і п'єсах зображена ціла історична епоха падіння старого і виникнення нового устрою життя багатомільйонної країни [9].

"Записки про Котяче місто" – твір досить неоднозначний, суперечливий і багатограний. Адже літературознавці навіть не можуть чітко визначити жанр цього твору: доводилося читати про те, що це філософський, сатиричний або фантастичний роман, а деякі дослідники взагалі відносять його до жанру дитячих казок. Проте цей роман є яскравим зразком сатиричної літератури, де автор, змальовуючи дійсність у алегоричній та фантастичній формі, жорстко критикує політичну та соціальну ситуацію Китаю XX ст.

"Записки про котяче місто" – це один із шедеврів китайської літератури, який пережив свій час і не втратив актуальності донині, адже висвітлює ті проблеми, які переживає на певному етапі свого розвитку кожна країна. Цей твір є хорошим застереженням тим державам, які розбудовують власне громадянське суспільство і перебувають у пошуку шляхів його розвитку. Недаремно в анотації до роману йдеться: "У цьому творі, близькому за духом до "Історії одного міста" Салтикова-Щедріна чи "Острова пінгвінів" А. Франса, автор дотепно зобразив державні установи, армію, систему господарства й освіти, схоластичну науку, офіційне мистецтво, які ґрунтуються на порядках, хоча й згубних для країни, але, на жаль, досить живучих.

1. Бандура О.М. Теорія літератури. Посібник для вчителів. – К., 1969;
2. История Китая / Под ред. А.В. Меликсетова. – М., 2002;
3. Колодін А. Ми не "маса", а суспільство особистостей. Думки після "круглого столу" // "Високий замок". – 2003. – 20 жовт.;
4. Лао Ше. "Записки о Кошачьем городе" – "Библиотека современной фантастики", т.23. Пер. с кит. – Семанов В.И.; http://lib.ru/INPROZ/SHE/cat_town.txt;
5. Лао Ше. "Старый вол, разбитая повозка". – М.: Прогресс, 1981. <http://mx.esc.ru/~assur/ocr/she/she5.htm>;
6. Литературный энциклопедический словарь. /Под общ. ред.. В.М. Коженикова и П.А. Николаева М., "Советская энциклопедия", 1987;
7. Покусаева Е.И. Шедевр социальной сатиры // Салтыков – Щедрин М. Е. Господа Головлевы. – М., 1978;
8. Стендаль. Красное и Черное. – М., 1979;
9. Федоренко Н.Т. Лао Ше. Избранное. Сборник. Пер. с кит. – М.: Прогресс, 1981; <http://mx.esc.ru/~assur/ocr/she/she0.htm>;
10. Фишман О. Л. "Неофициальная история конфуцианцев" – М.: Наука, 1983. <http://feb-web.ru/feb/ivl/v15/v15-5882.htm>;
11. Эстетика: Словарь/ Под общ. ред. А.А. Беляева и др.- М., Политиздат, 1989;
12. Alexander C. Y. Huang. Cosmopolitanism and Its Discontents: The Dialectic between the Global and the Local in Lao She's Fiction. N.Y., – 2008;
13. Bonnie S. McDougall, Kam Louie. The literature of China in the twentieth century. United Kingdom, 1997;
14. Ranbir Vohra. Lao She and the Chinese revolution. Cambridge, 1974.